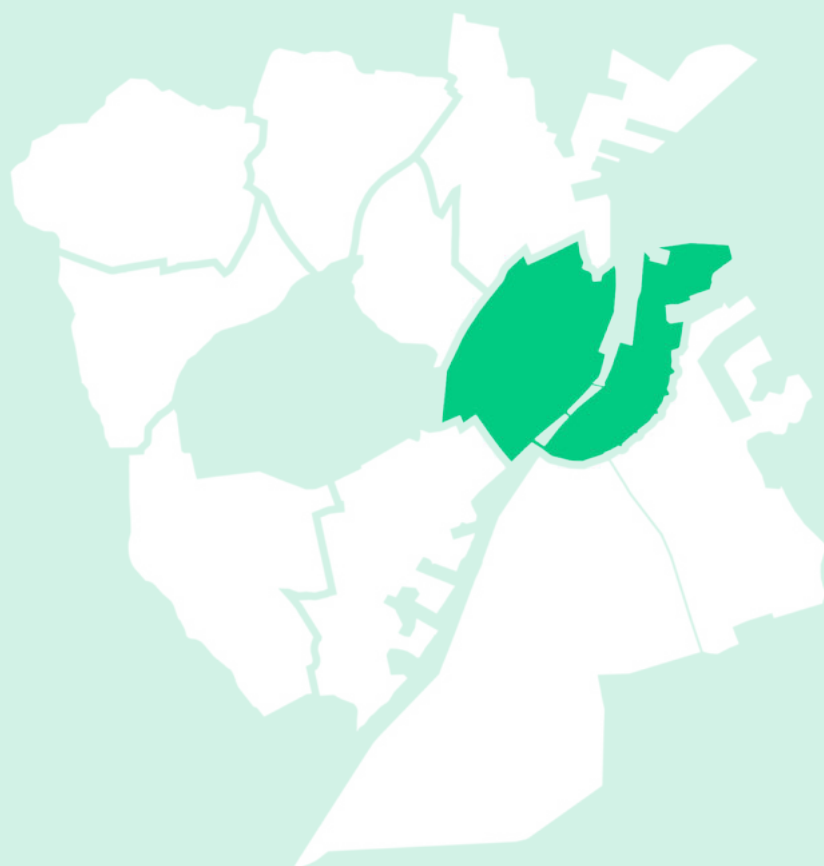

**Københavns hovedtræk
& ti unikke bydele**

Indre By og Christianshavn

INDHOLD

Indhold og introduktion	side 2
Københavns hovedtræk og ti unikke bydele	side 3
Sammenfatning	side 4
Træk	side 6
Mønstre	side 8

Introduktion

Københavns hovedtræk og ti unikke bydele fortæller en historie, hvor byen har udviklet sig fra en fæstningsby til en moderne storby, og hvor byens landskab og bebyggelser tilsammen afspejler hver epokes ambitioner, hensyn og arkitektoniske idealer. Der er gennem tiden bygget videre, transformeret og tilføjet nye lag til byen, men København fremstår i store træk stadig genkendelig med byarkitektoniske, landskabelige og kulturhistoriske værdier, som medvirker til, at vi føler os hjemme, at byen er vores, og at gæster værdsætter byen.

Det er derfor vigtigt, at vi fortsat sammen tager ansvar for byens og de enkelte bydeles identitet og sjæl med bevaring og udvikling med respekt for historien. Vi skal tænke landskab og bebyggelse sammen, så København fortsat kan styrkes som en by med stærke hovedtræk, og en by med unikke kvarterer i en sammenhæng.

Indre By og Christianshavn

Københavns hovedtræk og ti unikke bydele er en samling hæfter, som i en koncentreret faglig form sætter fokus på og giver et hurtigt overblik - et signalement - over den byarkitektoniske egenart i København og i byens ti bydele. Signalementet for hele København giver et overblik og karakteriserer det særlige på københavnniveau, mens signalementerne for de enkelte bydele har fokus på den lokale forskellighed - de ti unikke bydele.

I hæfterne beskrives byens og bydelens større unikke bystrukturelle og landskabelige **træk**.

Det er de træk, som har betydning for, og kendetegner hele byen eller den konkrete bydel.

Desuden beskrives bydelenes unikke grønne, blå og bebyggelsesmæssige **mønstre**.

Det er de mønstre, som har betydning for, og kendetegner lokale områder.

Træk og mønstre er illustreret på en række kort.

De afspejler og fremhæver på en principiel måde de vigtigste træk og mønstre, som træder frem.

Systematikken er baseret på grundigt afprøvede analysemetoder af bymiljøer fra bydels- og byskabsatlæssene, som Københavns Kommune udgav i 1990'erne og i 2003. Bydelsatlæssene var en del af en landsdækkende indsats med kortlægning af bevaringsværdier initieret af den daværende Skov- og Naturstyrelse i samarbejde med landets kommuner.

Hæfterne er udarbejdet af Teknik- og Miljøforvaltningen i Københavns Kommune, og er skabt til at give et hurtigt overblik over København. De er for alle, der interesserer sig for byen og dens lokale egenart, samt for alle, der arbejder med byens bevaring og udvikling.

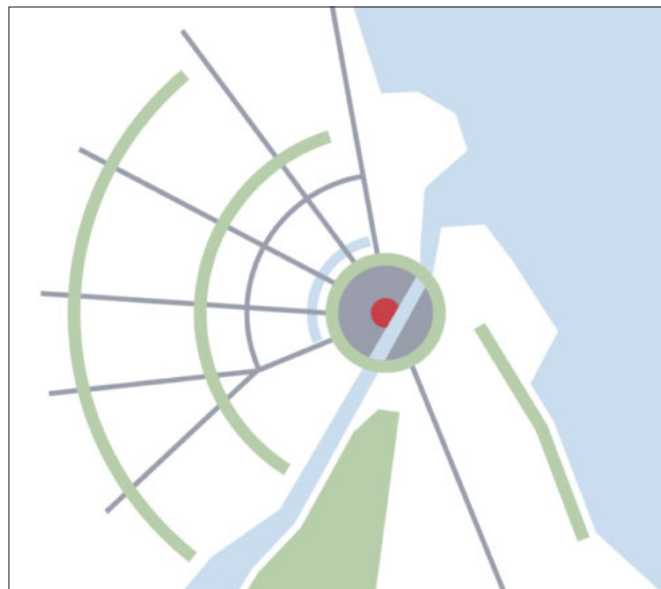
Rigtig god fornøjelse.

KØBENHAVNS HOVEDTRÆK OG TI UNIKKE BYDELE

"Egenarten knytter sig på forskellig måde til hele byen, en bydel, et kvarter eller et specifikt sted.

Egenarten er det, der gør Københavns arkitektur til noget særligt og definerer byens og de enkelte bydeles arkitektoniske kant"

Arkitekturpolitik København 2017-2025.

Københavns Hovedtræk tegner et særligt logo for byen. Det drejer sig om: Byen ved vandet, Byens hjerte inden for de gamle volde, Byens bueslag og kyster samt Byens historiske indfaldsveje.

Københavns hovedtræk

København har gennem de sidste ca. 160 år udviklet sig fra fæstningsby til en moderne storby.

Landskabets oprindelige karakter og forskellige menneskeskabte påvirkninger, herunder behov for opfyldninger, afgravninger til veje og baner samt ændring af oprindelige terrænformer og naturen, er en vigtig forudsætning for forståelsen af den by, vi kender.

Selvom byen er kompleks og resultat af mange års udvikling med skiftende forudsætninger, tegner der sig alligevel tydelige fysiske hovedtræk, som kan samles i et forenklet byarkitektonisk logo for København.

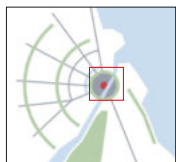
Desuden er der en række andre træk, som sammen med landskabet lægger ekstra lag til byens logo, og som har en særlig betydning, både for byens overordnede træk og sammenhæng, og for de enkelte bydele. Det drejer sig om byens byrum og bebyggelser samt byens forskellighed i de enkelte bydele og kvarterer.

Du kan læse mere i hæftet om hele København og i Københavns Arkitekturpolitik 2017-2025.

Ti unikke bydele

Det er karakteristisk for København, at der i de enkelte bydele og kvarterer er stor forskel på, hvordan byens hovedtræk udmønter sig lokalt. Denne forskellighed er vigtig, og skaber den helt lokale egenart, som kender tegner byens ti unikke bydele.

Du kan læse mere i de enkelte hæfter for hver bydel.

SAMMENFATNING

Kort over Indre By og Christianshavn 1860.

De senmiddelalderlige træk genfindes i middelalderbyens gadenet, og bydelen har fået flere pladsanlæg. Frederiksstaden er stort set udbygget, og Gammelholm er anlagt, men endnu ikke fuldt udbygget. Søerne har fået sin nuværende form. Det skete ved en oprensning af Sortedams og Peblinge Sø i 1705-1727. Der er en begyndende bebyggelse langs indfaldsvejene på Vesterbro og Nørrebro til Københavns middelalderby, som har bevaret sin struktur helt frem til i dag.

Langebro ligger, hvor Lille Langebro er i dag, og Knippelsbro forbinder Slotsholmsgade med Torvegade.

Militærets arealer på Christianshavn dominerer hele den nordlige del, og havnerummet åbner sig markant efter Nyhavn og Trangraven.

Historie

Bydelens overordnede og forskellige udtryk er resultatet af den bebyggelsesmæssige udvikling fra byens opståen, samt Slotsholmens og Middelalderbyens oprindelse og udvikling. Senere Christians IV's byplanarbejder i 1600-tallet, herunder Christianshavn og Nyboder, samt byudvidelserne i sidste halvdel af 1600-tallet, som bl.a. omfattede anlæg af Frederiksholm-kvarteret og Christianshavn, herunder opførelse af Nyholm i 1690.

De store bybrande i henholdsvis 1724 og 1795 er årsag til, at Indre Bys bebyggelse i væsentlig grad bærer præg af 1700- og 1800-tallet, og samtidig blev gadenettet reguleret. Bombardementet i 1807 medførte bl.a. anlæg af Hauser Plads. Frederiksstadens (Ny København) stramme planlagte by, som startede sin opførelse i 1749, er et fint eksempel på barok byplan, opført efter tegning af Niels Eigtved med fornem bygningskunst.

Omdannelsen af voldarealerne til parker, de første planer til bebyggelse af arealet uden for voldene og bebyggelsen af Gammelholm blev foretaget i sidste halvdel af 1800-tallet, hvorved bydelen var fuldt udbygget.

Senere er mange byggerier kommet til, ofte som resultat af saneringer, bl.a. i Bremerholm- og Adelgade-kvarteret, og der er udført flere byggerier, som tilpasser sig den eksisterende bystruktur, bl.a. på Gammeltorv med Stelling Hus fra 1937.

I nyere tid er især gennemført en lang række byrumsfornyelser og transformation af havnens områder.

Strøget blev anlagt i 1962, og siden er der sket en gradvis udvidelse af Middelalderbyens netværk af bilfri eller delvist bilfri gader. Fornyelsen startede for alvor i 1990'erne med omlægning af Strøget, Strædet samt pladser og torve langs Strøget og er fortsat frem til nu, hvor der er udarbejdet en byrums- og trafikplan for Middelalderbyens byrum.

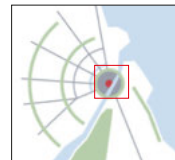
Herudover har fokus på fodgængere og cyklister på tværs af byen medført en række nye forbindelser, bl.a. Lille Langebro, Inderhavnsbroen og Havneringen.

Sammenhængen i byen er desuden forbedret, især med Metrocityringen.

Transformation af Inderhavnen fra industrihavn til rekreativ havn med fokus på boliger, kulturformål og bedre adgang til vandet har gennem årene bl.a. medført omdannelse af Holmen og en række nye markante kulturelle bygninger, bl.a. BLOX, Det Kongelige Bibliotek, Skuespilhuset og Operaen. Derudover nye broer, fornyelser af kajer og promenader samt etablering af badezoner og mulighed for forskellige typer af sejlads primært med mindre både, kajaker og lignende.

Senest er nye boligbebyggelser opført på Krøyers Plads, på Papirøen og Operaparken er anlagt. Byudvikling på Refshaleøen er den seneste større plan for transformation af havnens områder.

Indre By og Christianshavn set fra syd mod nord. Luftfoto: By & Havn

Tivoli, Ørstedsparken, Botanisk Have og Øster Anlæg tegner sammen med Kastellet og volden langs Stadsgraven fortsat en tydelig grøn ring omkring Middelalderbyen og Christianshavn, ligesom byens blå træk står skarpt mod bydelens urbane karakter. På fotoet ses Papirøen, som er gjort klar til det byggeri, som nu er opført. Over havneløbet forbinder fire broer Indre By med Christianshavn, og Havnebadet og Bølgen fortæller om transformationen fra industri- til kulturhavn.

Egenart

Indre By og Christianshavn er samlet omkring det gennemgående havneløb og bundet sammen af de grønne og blå ringformede træk, som består af Fæstningsringen, Søerne og Stadsgraven.

Bydelens udtryk afspejler, at områderne i århundreder har været landets og byens magtcentrum og center for militær, søfart, handel og kultur.

Indre By og Christianshavn omfatter nogle af Københavns mest ikoniske byrum og bebyggelser, og bydelen har en stærk egenart med omfattende, værdifulde kulturhistoriske og arkitektoniske træk, som også har betydning for hele København. Det handler bl.a. om byens tårne, vandet, den tidligere Fæstningsring samt forskelligheden og karakterne af Middelalderbyen, Slotsholmen, de omgivende kvarterer og Christianshavn.

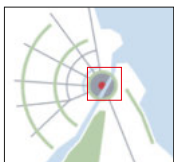
Der er stor forskel på Indre By og Christianshavn.

Indre By er i kraft af sin historie karakteriseret ved sit urbane udtryk og omkranset af byens tidligere ringformede fæstningsanlæg, som i dag rummer nogle af byens største parker. Derudover udgør Kongens Have og Kastellet markante grønne træk. Herudover er de grønne træk få, men til gengæld meget tydelige, fordi de på forskellig måde står som modvægt til og understøtter den urbane karakter i form af træer, haver eller anden beplantning både i det offentlige og det private byrum.

De forskellige kvarterer beskriver tydeligt den tidsperiode, de er opført i, og har omfattende, værdifulde kulturhistoriske og arkitektoniske træk. De enkelte kvarterer understøttes af de grønne træk, som træder tydeligt frem i forskellige mønstre, som er med til at forstærke forskelligheden i kvarterne.

Christianshavn er byens blå bydel, hvor vandet og den oprindelige rolle som fæstningsby og centrum for flåden mm. spiller en altafgørende rolle for både den historiske udvikling, for mange af bebyggelsernes placering og udtryk og for oplevelsen og sammenhængen i dag. Det afspejler sig også i bydelens forskellige kvarterer, som rummer forskellige fysiske vidnesbyrd om Christianshavn som en tidligere fæstningsby, om tiden som arbejderby og om søfart, B&W og flådens betydning for bydelens karakter og sammenhæng.

Igenom de seneste ca. 30 år har transformationen af havnen med nye boligbebyggelser, institutioner, faciliteter, promenader og større tilgængelighed og nærhed til vandet sat sit præg på Indre By og Christianshavn. Det betyder, at bydelen markant har ændret karakter langs havnen og fremadrettet vil åbne sig mere og mere op, også i områder, som i dag er svært tilgængelige.

TRÆK

Kortet viser bydelens større landskabstræk, som består af Fæstningsringen, Søerne, havnen og kanalerne.

LANDSKABSTRÆK**Fæstningsringen - byens grønne ring**

Bydelen afgrænses af den markante grønne ring af tidligere og nuværende vold- og fæstningsanlæg, som omslutter det meste af bydelen og tegner et historisk og markant grønt træk, som indeholder bydelens parker og voldanlæg. Herudover er Kongens Have et vigtigt overordnet grønt træk og historisk parkanlæg midt i Indre By op mod Rosenborg.

Havnen, kanaler, voldgrave og søerne

Havnen, kanalerne og voldgrave samler og afgrænser bydelen og tilfører, sammen med bebyggelserne, bydelen en særlig karakter, ligesom forskellighederne i de enkelte områder langs vandet er vigtige. Søerne danner ét stort blåt og grønt unikt bueslag om Indre By og markerer en klar grænse og overgang til brokvartererne og Frederiksberg.

Terræn

Kun ganske få træk fra det oprindelige landskab kan opleves i Indre By eller på Christianshavn i dag. Den oprindelige kystlinje kan dog stadig visse steder fornemmes i terrænet. Tydeligst opleves terrænets fald mod havnen i Nørregade ved Vor Frue Kirke, hvor der er et markant fald mod Gammeltorv/Nytorv og videre ad Rådhusstræde mod kanalen.

BYSTRUKTUR**Tårne og spir**

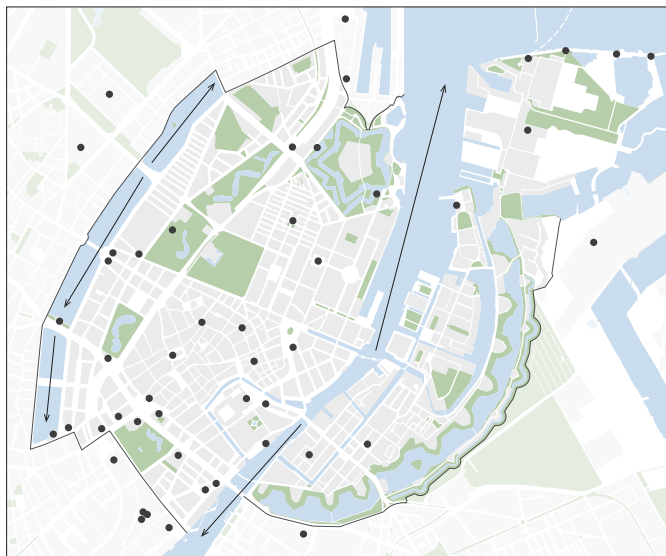
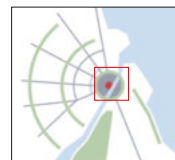
Et unikt træk for Middelalderbyen og Christianshavn er de mange tårne og spir, som står som ét samlet billede, der tegner byens historiske kerne inden for den grønne fæstningsring, og som dermed definerer det ældste København i ét kig.

Hvert tårn og spir fungerer derudover som pejlemærker, der giver orientering både uden for og inden for i bydelen. Visse steder samler tårnene lange kig, og fungerer dermed som point de vue, der således er vigtige for opfattelsen og orienteringen af bydelens byrum og struktur.

De få akser

Det er karakteristisk for Indre By og Christianshavn, at der kun er få planlagte akser, hvor Amalienborg-aksen i Frederiksstad udgør den vigtigste. Også det linære forløb langs Sankt Annæ Plads mod havnen samles i mindre skala aksialt op af kigget mod Kvæsthusmolen og bebyggelsen på Papirøen.

Pejlemærker og visuelle sammenhænge langs havnen og Søerne.

Større veje og Boulevardbanen

H.C. Andersens Boulevard, voldgaderne, Gothersgade, Bernstorffsgade, Dag Hammarskölds Allé og Torvegade udgør de centrale gaderum, som har stor betydning for byens struktur og udtryk og dermed for forståelsen af bydelens historiske udvikling. Herudover har Boulevardbanen, som under jorden forløber fra Hovedbanegården gennem Indre By til Østerport Station, stor betydning for oplevelsen af de byrumsmæssige sammenhænge mellem Hovedbanegården, Vesterport, Nørrevoldgade og Østerport.

Voldgaderne er oprindeligt anlagt som grønne gader omkring Middelalderbyen, og de udgør fortsat vigtige grønne forbindelser og rum. H.C. Andersens Boulevard er den centrale strækning, som på én gang samler byen og samtidig udgør en meget trafikeret barriere. Dens oprindelige meget grønne karakter er gradvist udvisket som følge af den voksende biltrafik. Også den oprindelige rådhushave ud mod boulevarden er reduceret kraftigt i bredden som følge af den trafikale disponering.

De ældste gader

De ældste dele af Indre Bys gadenet følger højdekurverne enten på langs eller vinkelret på disse og forbandt oprindeligt byens torve med vandet. Disse veje genfindes stadig i bydelen, og størsteparten er omdannet til byens gågader fx. Købmagergade og Strøget.

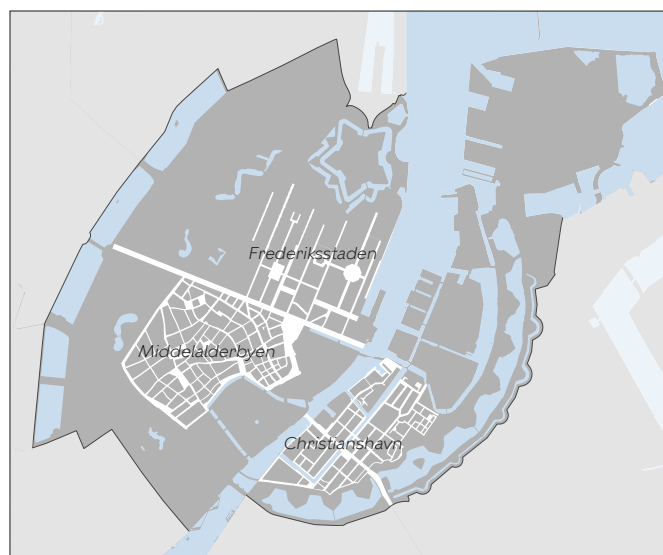
Christianshavn

Christianshavns aksiale opbygning mellem Torvegade og kanalen danner sammen med Holmen og voldanlægget kontrast til Indre Bys hovedstruktur.

Gadenettet på Christianshavn er udlagt i skakbrætmønster opbygget om de to akser Torvegade og Christianshavns Kanal. I krydset mellem de to akser ligger Christianshavns Torv. Langs volden ligger Christianshavns Voldgade. Bydelen er siden det oprindelige anlæg fra 1600-tallet udvidet både mod nord og syd.

Overordnede veje og forbindelser.

Middelalderbyen, Frederiksstaden og Christianshavn udgør bydelens tre forskellige bystrukturer.

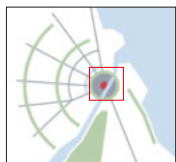
Middelalderbyen og Frederiksstaden

Middelalderbyens labyrintiske system af gader og pladser står i kontrast til de omgivende voldkvarterer og Frederiksstaden, som er præget af regelmæssighed.

Den tætte gadestruktur i Middelalderbyen skaber et sammenhængende område som centrum, mens Frederiksstadens gridnet er rettet mod nord, og gaderummene giver her mulighed for lange, ubrudte kig.

Gothersgadelinjen

Gothersgade, der strækker sig fra Sortedams Sø til Kongens Nytorv, har et helt snorlige forløb. Mod sydøst bliver linjen forlænget af Kongens Nytorvs randbebyggelse og af Nyhavn frem til havneløbet. Denne linje danner et præcist spor mellem Middelalderbyen og Frederiksstaden, og er af stor betydning for oplevelsen af Indre Bys selvgroede og planlagte del og overgangen til Frederiksstadens barokke bystruktur.

Kortet viser bydelens blå mønstre. Havnen og kanalerne danner byens rygrad. Stadsgraven definerer grænse mod Amager. Søerne danner byens andet bueslag og markerer overgangen til brokvarterne.

BLÅ MØNSTRE

Havnen

Vandet, kajerne og bebyggelsen danner et bylandskab, der afspejler århundreders udvikling.

Havnen har gennem sin historie været en afgørende del af byens liv og af stor betydning for Københavns opblomstring og udvikling som landets hovedstad. I dag er havnen igang med en transformation fra industri- til kulturhavn, hvor byens liv fortsat er i fokus, nu med rekreation i centrum.

Havnens oprindelige træk er bygget op omkring et nord-sydgående havneløb med tværgående bassiner og kun få steder med forbindelser på tværs. Det træk er nu ændret med broer og sammenhængende promenader, hvilket giver mulighed for en samlet og forbundet oplevelse af havnen.

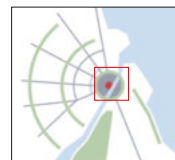
Indre By og Christianshavn mødes, adskilles og samles omkring Inderhavnen, som strækker sig fra Langebro i syd til Toldboden i nord. Havneløbet er smalt frem til Skuespilhuset og har næsten karakter af en flod med sine broer Langebro, Lille Langebro, Knippelsbro og Inderhavnsbroen.

Sejlløbets lette drej lukker Inderhavnets rum, og et netværk af kanaler og bassiner fungerer som strenge, der binder by og havn sammen.

Langs Inderhavnets vestside opleves Slotsholmens bebyggelse, og øen understreges af Slotsholmskanalens møde med havnen. Herefter skifter bebyggelsen karakter, og Gammelholms karréer står helt ned til promenaden på Havnegade og udgør en bygningsfront mod vandet frem til Nyhavn. Her markerer kanalen samt Trangraven på modsatte side et skift i havneløbet frem til Skuespilhuset.

Langs østsiden er havneløbet karakteriseret ved sin fligede karakter. Både i kraft af kanalerne og bassiner samt af bebyggelsens pakhuskarakter med gavle mod vand. Trækket er videreført og genfortolket i bebyggelsen på Krøyers Plads. Skuespilhuset markerer overgangen fra den flodlignende karakter til det bredere havneløb fra Kvæsthusmolen mod Toldboden og Kastellet.

Langs dette forløb af Inderhavnen beskriver Frederikssta- den og lange pakhuse kanten mod havnens vestside med de karakteristiske aksiale kig til Marmorkirken og Operaen. Mod øst opleves Holmens lave bebyggelse, mastekranerne og den markante udsigt over havneløbet.

Kanalerne

Hver kanal har sin historie og sin særlige karakter og er med til at fortælle om byens udvikling, og kanalerne bringer van- det dybt ind i byen.

Slotsholmskanalen med Gammel Strand afspejler den oprindelige rende, som engang omgav Slotsholmen. Med den konkave bue af klassicistiske byhuse skabes der et mar- kant byrum fra havnen til Frederiksholms Kanal, som igen afslutter forløbet rundt om Slotsholmen og Christiansborgs symmetriske monumentalitet frem til Havnen.

Alle øvrige kanaler i København er planlagte. Nogle som ud- gravede render og havnebassiner, andre som afgrænsning af de mange opfyldninger.

Kanaler og bassiner er præget af lange lige forløb, ofte med havneløbet som en effektiv baggrund.

Selvom de arkitektoniske virkemidler er få, er der alligevel store variationer. Træerne langs den 1 km lange Christians- havns Kanal giver intimitet og et stærkt grønt træk og tilfører en ekstra dimension til lys- og farvespillet ved vandet.

På Holmen får kanalerne en særlig karakter med de lange magasinbebyggelser i en helt særlig og lille skala.

Nyhavn udgør også et unikt kulturmiljø med de farverige små huse, de granitbelagte promenader, de gamle bolvær- ker, veteranskibene og den lange udeservering, som vidner om stedets turistmæssige attraktionsværdi.

Voldanlæg

Kastellet skarptkantede bastioner og Christianshavns Vold viser resterne af det storslåede ringformede voldanlæg, der indtil midten af forrige århundrede omgav byen.

I dag, hvor de militære anlægs funktioner er ophørt, er store dele af de tidligere fæstningsanlæg bevaret som en grøn ring omkring den historiske bymidte og udgør en central fortælling og en vigtig rekreativ del af det københavnske bybillede.

Kastellet er sammen med Christianshavns Vold et af Nord- europas bedst bevarede eksempler på klassisk bastionsar- kitektur. Kastellet har som rekreativt område store kvaliteter i samspillet mellem bebyggelse, voldanlæg, de omgivende voldgrave og udsigten over sundet.

Christianshavns Vold strækker sig fra Langebro i syd til Refshaleøen i nord og er den største og mest åbne del af det forhenværende voldanlæg. Vandets flade er dominerende, hvor bastionerne skyder sig individuelt frem og opdeler vandfladen i mindre rum. Anlægget er flere steder tilgroet og får specielt på den nordlige del karakter af naturområde, hvorved oplevelsen af volde og grave mindskes.

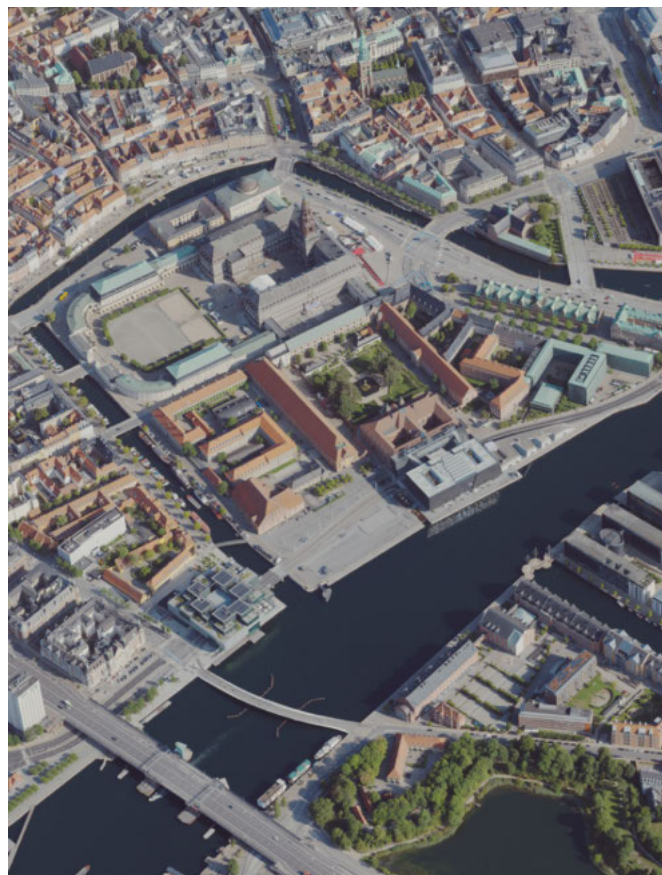
Søerne

Søerne er et af byens største byrum og udgør en stram arkitektonisk helhed med sine vandflader, de afgrænsende træer, Dronning Louises Bro og de markante randbebyg- gelser, der understreger byrummet. Søerne er et af de få steder, hvor man kan opleve en større tværgående sam- menhæng af byen.

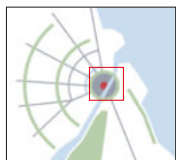
De er opstået ved opstemning for at skaffe drikkevand til byen og for at sikre vand i voldgraven, og efter en op- rensnings og regulering i 1725-27 fremstod Sortedams og Peblinge Sø med det nuværende ensartede udseende. Sankt Jørgens Sø har en mere landskabelig afgrænsning. I midten af 1800-tallet tog man Sankt Jørgens Sø i brug som vandforsyning. I den forbindelse blev søen gravet ud til den form, den har i dag. Søen fungerede som reservereservoir frem til 1959.

Dronning Louises Bro fra 1887 er tegnet af Vilhelm Dahlerup og spiller arkitektonisk op til Søtorvets parisiske bygning- er. Fredensbro kom til i 1878 for at dække det stigende behov for passage, der fulgte med Nørrebroes udbygning. Fredensbro er i dag afløst af en dæmning. Fra broerne og dæmningerne er der storslåede udsigter på langs ad Søerne.

Søbredderne har forskellige karakterer. Langs østsiden løber Søgaderne med gennemgående trafik. Vestsiden, Dosseringerne og Svineryggen udgør et sammenhængen- de stiforløb indrettet til promenade og cykler.

Kig over Slotsholmen fra syd mod Middelalderbyen.

MØNSTRE

Kortet viser bydelens grønne mønstre, som primært består af Fæstningsringens parker, Christianshavns Vold samt af markante gadetræer.

GRØNNE MØNSTRE

Fæstningsringens parker

Det markante landskabelige grønne træk, som Fæstningsringen sammen med Kongens Have danner omkring bydelen, danner samtidig grønne mønstre, hvor hver park har sin særlige karakter.

Tivoli blev åbnet i 1843, mens demarkationslinien stadig var gældende. Tivoli er det mest byprægede areal af voldanlægget og fremtræder som en blanding af park og et efterhånden tæt bebygget område, som er Københavns forlystelsesby.

Ørstedsparken blev anlagt i årene 1877-79. Parken er samlet om den store sø, der er en bearbejdet rest af voldgraven. Søen er hovedelementet i parken og optager næsten halvdelen af parkens areal. Den danner gulv i parkens rum, og de skrånende sider danner vægge sammen med randbeplantningen. Parken har smukke indgangsportaler og er forbundet med Israels Plads' byrum.

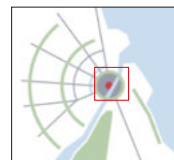
Botanisk Have

blev åbnet i 1874 og er en rekreativ park kombineret med botanisk læring. Det specielle ved parken er i høj grad den varierede botaniske beplantning. Det store væksthuse indgår i det grønne anlæg sammen med søen, der også her er en rest af voldgraven.

Kongens Have

blev anlagt i renæssancestil af Christian IV i begyndelsen af 1600-tallet. I haven ligger Rosenborg Slot. Oprindeligt var haven nyttehaver for kongen, og den åbnede for offentligheden i 1770'erne. Selvom haven har undergået flere omlægnings i tidens løb, er hovedalléerne endnu bevaret. Haven er udover Tivoli den mest besøgte i København og rummer bl.a. et stort studebed, en rosenhave, en lang række skulpturer og en kunstlegeplads.

Østre Anlæg blev påbegyndt i 1871 i engelsk havestil. Den endelige udformning tog dog lang tid, da flere bygninger fik plads i parken. Herunder Statens Museum for Kunst og Den Hirschsprungske Samling. Med anlæg af Boulevardbanen i 1912 forsvandt resten af Østervold. En stor del af den oprindelige voldgrafs forløb er bevaret i Østre Anlæg og skaber et afvekslende rumforløb gennem parken. Forpladsen til Statens Museum for Kunst fremstår åben og inviterende som ankomst til museet.

Markante gadetræer på voldgader og indfaldsveje

Voldgadernes træplantninger understreger Fæstningsringen og er med til at ramme Indre Bys tætte struktur ind. Den markante træplantning på Dag Hammarskjölds Allé, Grønningen og Esplanaden understreger indfaldsvejen og markerer overgangen til havnen og Kastelet.

Middelalderbyens fritvoksende og solitære træer

Middelalderbyen er karakteriseret ved sin tætte urbane bystruktur, hvor de grønne træer er få, men tydelige, og de understøtter områdets selvgroede og tætte karakter. Enkelte solitære træer og træplantninger, der er fritvoksende understreger visse steder enkelte af områdets byrum. Det er fx platanen på Gråbrødre Torv, træerne langs Frue Kirke og omkring Nikolaj Kirke, træerækker på Højbro Plads og træerne langs kanalerne.

Det kan også være et enkelt træ på privat grund, som tegner sig i bybilledet, ligesom flere af bydelens små gårdrum er grønne.

Frederiksstadens klippede og styrede grønne mønstre

Kgs. Nytorv markerer med sin karakterfulde Krins overgangen fra Middelalderbyen til Nyhavn og Frederiksstad. Her understøtter de grønne mønstre den karakteristiske retlinede struktur med Amalienborg og Marmorkirken som midtpunkt. Mønstrene er derfor typisk plejede og klippede. Det drejer sig bl.a. om det barokinspirerede haveanlæg og klippede træer på Sankt Annæ Plads, Dronningegårdens klippede træer og Amaliehavens urbane udtryk.

Gammelholms fritvoksende gadetræer

På Gammelholm understreger de fritvoksende træer langs sidegaderne den karakterfulde bystruktur med brede gader og kig til havnen, hvor havnepromenadens urbane karakter understøttes af træer og lavere beplantning. Også i de øvrige bykvarterer understøtter træerne de forskellige og planlagte mønstre, herunder bl.a. i kvarteret omkring Glyptoketet og Otto Mønstedts Plads, i Kartoffelrækkerne, Nyboder m.fl.

Christianshavns grønne variation

På Christianshavn er det, udover voldanlæggenes helt unikke landskab, især kanalerne, de grønne og blå mønstre ved Holmen og forskellige grønne karakterer på Refshaleøen og nord for Margretheholm, som understøtter de forskellige områder. Derudover de fredede træer langs kanalerne, træerne langs Danneskiold-Samsøes Allé samt træer på Refshaleøen, som understreger de enkelte og meget forskellige bykvarterer.

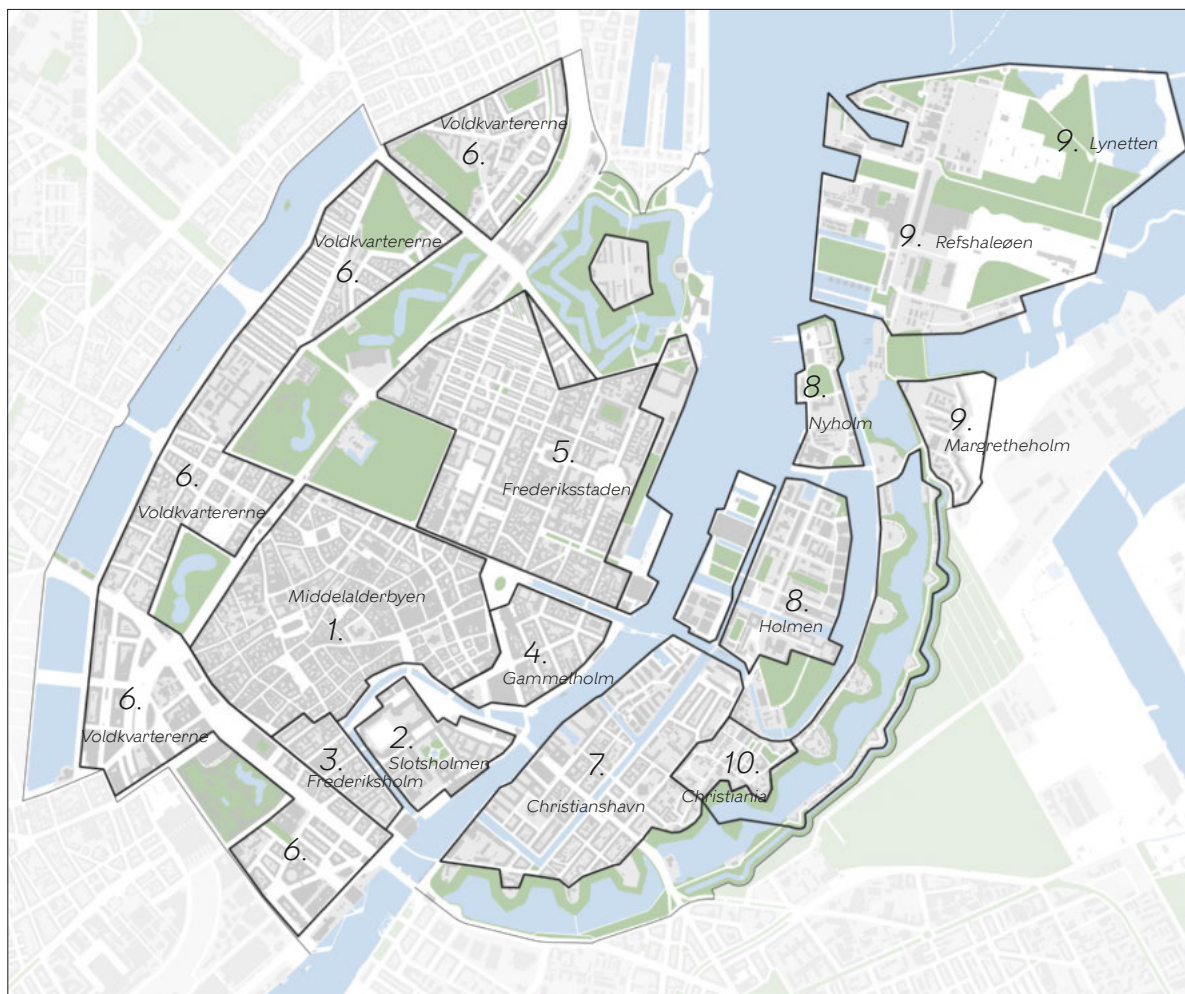
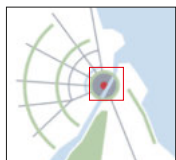

Kig over Kongens Have, Botanisk Have og mod Øster Anlæg med Middelalderbyen i forgrunden.

Kig over Christianshavn med voldanlægget i forgrunden. I midten ses Christianshavns Kanal afgrænset af træer.

Kortet viser bydelens 10 forskellige kvarterer.

BEBYGGELSESMØNSTRE

Bydelen består af et antal kvarterer, hvis fremtræden hver for sig er karakteristisk for den tid, de er opstået og de arkitektoniske idealer, der var fremherskende på byggetidspunktet. Samlet set kan bydelen inddeles i 10 kvarterer uden og inden for den karakteristiske grønne ring omkring byen.

1. Middelalderbyens kompakte og selvgroede mønster, der fremstår som et hele på trods af en bebyggelsehistorie, der strækker sig over mange hundrede år. Hele området er bundet sammen af et fintmasket byrumsnetværk med stor variation og fine rumforløb. Grundstammen af bygninger er ikke fra middelalderen, men fra 1700- og 1800-tallet.

2. Slotsholmen, hvis indre er ét stort sammenhængende bygningskompleks, som består af Christiansborg, Slotskirken, Thorvaldsens Museum, Det Kongelige Bibliotek, Tøjhusmuseet, Børsen og ministerialbygningerne. Med sin beliggenhed på en ø beskyttede borgen byen mod angreb fra havet.

Den isolerede placering sikrede også borgens egen sikkerhed i forhold til byen. Dette ældgamle spændingsforhold mellem by og borg afspejler sig arkitektonisk i terrænforhold, kanalerne og i bebyggelsesmønstret, som er styret af to akser. Den vigtigste gennem Christiansborg, over ridebanen og Marmorbrosen og langs Prinsens Palæ. Den anden akse gennem Rigsarkivet til bibliotekshaven frem til Det Kongelige Bibliotek.

3. Frederiksholm-kvarteret er anlagt på opfyld i sidste halvdel af 1600-tallet med et regelret gadenet og er adskilt fra Slotsholmen af Frederiksholms Kanal. Kvarteret undgik de store bybrande og har derfor beholdt meget af sin originale bebyggelse.

4. Gammelholm er afgrænset af Nyhavn, Inderhavnen, Holmens Kanal og Kongens Nytorv. Gammelholm er bygget på flådens gamle areal sidst i 1800-tallet og knytter sig plan- og bygningsmæssigt til Nørrevoldkvarteret.

5. Frederiksstad bærer præg af sammenstødet mellem to store byplanprincipper: Renaissanceplanens stjerneform og barokkens skakbrætmodel, som det bl.a. kan ses i de skrå forløb i Nyboder og Amalienborgs akser.

6. Voldkvartererne blev bebygget successivt i perioden fra opgivelsen af voldene frem til 1970'erne. Nørrevoldkvarteret blev anlagt tæt og kompakt i 1870'erne og 90'erne. Rysensteen- og Stockholmsgadekvarteret kom til i perioden omkring århundredeskiftet, og er anlagt efter de idealer, hvor man tilstræbte et varieret gadenet. Nyropsgade-kvarteret er bebygget i årene efter 2. Verdenskrig på det nedlagte vandreservoir- og jernbaneareal.

7. Christianshavn, hvis karakteristiske skakbrætbyplan opløses mod volden, hvor bebyggelsen følger voldens takkede forløb. Torvegade og Christianshavns Torv er præget af funktionalistisk randbebyggelse, mens der stadig i sidegaderne findes meget oprindelig bebyggelse. En inddeling af de oprindelige store grunde har frembragt fine bevarede rækker af småhuse i 2-4 etager. De mange bevarede købmændsgårde, pakhuse og erhvervsbygninger medvirker til, at Christianshavn adskiller sig fra Indre By.

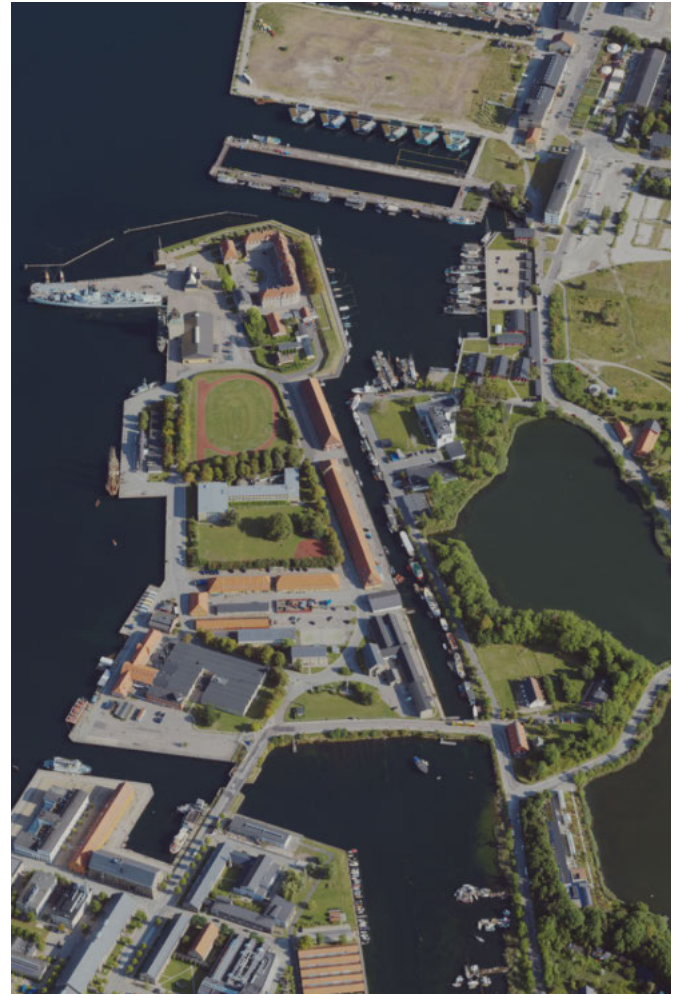
8. Holmen og Nyholm har spillet en central rolle for det danske forsvar i flere århundreder. Alle bygninger er skabt til deres funktion, fx lagerbygninger, værksteder, administration og uddannelse.

Boliger på Papirøen, Operaen, m.m. har betydet store forandringer mod havneløbet, mens Holmens øvrige omdannelse til institutioner og boliger m.m. ikke har ændret bygningerne væsentligt. De mange enkeltanlæg overholder et gennemgående princip om vinkelret eller parallel placering i forhold til det vinkelrette trafiksystem og kanalerne. Søværnet planlægger udflytning fra Nyholm.

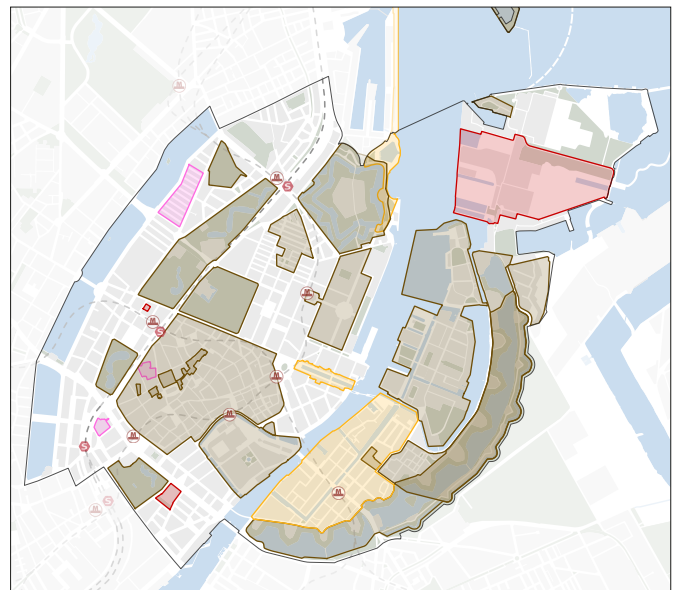
9. Refshaleøen og Margretheholm hvor de store bygningstrukturer dominerer Refshaleøen og Lynetten og forholder sig overvejende i en østvestvendt retning. Refshaleøen udgør en værdifuld helhed bestående af strukturer og mange enkeltelementer og bygninger fra B&W's tid på øen. Bebyggelsen på Margretheholm er spredt og udlagt efter bebyggelsesstrukturerne på Holmen.

10. Christiania er et unikt område. Området blev indtil begyndelsen af 1970'erne anvendt til militære formål. I 1971 blev det rømmet af Forsvaret, og kort tid efter indtog nogle københavnere arealet og bygningerne til ulovlig beboelse.

I dag består Christiania primært af boliger, men anvendes også til erhverv, kulturelle tilbud, spisesteder m.m. Christiania huser flere fredede bygninger fx Loppen og den Grå Hal, men er ellers kendetegnet ved at være eksperimenterende og selvbygget med et utal af forskellige udtryk. Området står overfor en omdannelse bl.a. med indpasning af almene boliger.

Kig over Nyholm set mod nord.

Kulturmiljøer, Københavns Kommuneplan 2024.

En meget stor del af Indre By og Christianshavn indgår i Københavns Kommunes kulturmiljøer:

Brun: København som hovedstad, Gul: København som havneby, Rød: Produktionens København

Lilla: Københavnerens velfærd.

Der er udpeget bevaringsværdier for bebyggelse og landskab.

Kontakt: Teknik- og Miljøforvaltningen
Klima og Byudvikling
Njalsgade 13
2300 København S
Postboks 348
1503 København V

Mailadresse: klimaogbyudvikling@kk.dk

Kort, foto og illustrationer

Historiske kort: Københavns Stadsarkiv digitale samling.

Foto: Hvis intet andet er angivet er foto fra Styrelsen for Dataforsyning og Infrastruktur.

Øvrige kort og Illustrationer: Københavns Kommune, Teknik- og Miljøforvaltningen.

Publicering

Københavns Hovedtræk og ti unikke bydele, Bydels - og Byskabsatlas samt Københavns Arkitekturpolitik kan findes på Københavns Kommunes publikationsdatabase.